

מרן רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

אורות המצוות

א

משפע רוח הקודש בוקעים וזורמים פלגים גדולים, מלאים עונג ונחת רוח של נעימות סגולות המצוות, וחודרים בנשמתם של צדיקים פנימה, וממלאים אותן גדולת עולמים. ומזיו גדולה עליונה אלהית זו חוזר הדר שירת קודש מלאתי גבורה וצהלה על כל נשמה בישראל ועל כל סעיפיה וכל התלוי בה, והוא הוא לשד החיים של אמונת אומן הפרוסה כסוכת שלום על כל האומה כולה לדורותיה, המתכבת בחבת קודש את המצות ושומרת אותן בכל יקר וחבה, ומוסרת את נפשה עליהן בכל עת שחפצים כחות זרים לבטלה מהן.

והחבה מתפשטת על כל מצוה של תורה ושל סופרים, על תקנות ועל מנהגים שיסודתם בקודש, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך.

ולפעמים מתוך הנטיה הטבעית הולך זרם האהבה ומתפשט יותר מהשיעור הנכון לו וסוחף בשטפו גם דברים שהדעת טועה בהן, מנהגים שאינם טובים אלא שהוקדשו בטעות. ומ"מ ההרגשה המקדשתן עדינה, טובה יפה היא, וצריכה הארת החכמה העליונה להתנהל בנחת ובוזהירות גדולה, איך לצמצם את הרוח של החבה המקודשת באופן שרק את הטוב יקבל הקהל המודרך ורוחו הטוב לא יפוג, רעה תרעה פני צאנך, שית לבכך לעדרים.

*

בתוך הלב פנימה, בחדרי טהרתה וקדושתה, מתגברת היא השלהבת הישראלית הדורשת בחזקה את ההתקשרות האמיצה והתדירה של החיים אל מצוות ד' כולן, לצקת את רוח ד', רוח ישראל המלא, הכללי, הממלא את כל חללה של הנשמה, בתוך כל הכלים הרבים המיוחדים לה, להביע את הביטוי הישראלי המלא הבלטה גמורה, מעשית ואידיאלית.

הרשפים מתגברים בלב הצדיקים, יקוד אש קודש יוקד ועולה. ובלב כל האומה הוא בוער מימים ימימה, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. ובלב כל ריקנים שבישראל כל פושעי ישראל האש בוער ויוקד בפנימי פנימיות.

ובכללות האומה כל חפץ החירות וכל תשוקת החיים, כל תשוקת חיי הכלל ותשוקת חיי הפרט, כל תקוה של גאולה, רק ממקור מעין חיים זה הוא נובע, כדי לחיות את החיים הישראליים במילואם, בלא סתירה ובלא הגבלה.

וזאת היא תשוקת ארץ ישראל, אדמת הקודש, ארץ ד', שבה המצוות כולן מתגלמות ומתבלטות בכל חטיביותן.

והתשוקה הזאת של הוצאת צביון רוח ד', של נשיאת ראש ברוח ד' בעוצם גדולתו, היא פועמת על הלבבות כולם, והכל חפצים להתאחד עמו, לטעום נעימת

לקט מכת"ק. במספר מקומות שנראה שחסרה תיבה, הערנו בשולי העמוד. ועי' בהערות הרצי"ה לעולת ראי"ה עמ' תט"ז לגבי סגנון סתרי תורה.

חיי. על כן אהבתי מצותיך מזהב ומפז. האומץ שבלב המראה לעולם כולו את גבורת האומה בשמירת צביונה, שמה וערכה, אמונתה ומשאת נפשה הכל כלול הוא בתשוקת חיי האמת, החיים של המצוות כולן, שיהל עליה אור התורה בכל מילואו וטובו.

ואם יפלא בעיני כל עומד מרחוק איך אפשר שכל הרוחות אשר לכאורה גם מאמונה הם רחוקים יפעם בהם רוח החיים בכחו הפנימי, לא לבד לקרבת אלהים כללית כי אם לחיי ישראל האמיתיים, להחטבתן של המצוות בציור וברעיון, בשירה ובפועל, אל יפלא בעיני כל הקשור במעמקי רוחו בתוך עמקיה של כנסת ישראל ויודע את נפלאות סגולותיה.

זהו רז הגבורה רוממות החיים אשר לעד לא תמו, אלה המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

*

החזות של הפראמקייט הישראלי הוא מיוחד בצביונו מכל אותו החזון הכללי הנמצא בעריגתו של האדם לעולם עליון, להתקרבות אלהית. היא בטבעה מתלבשת בכל המעשים, בכל המצוות והתורות, בכל פקודי ד', ברמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת, וכל ענפיהם וענפי ענפיהם. לא רק במובן המעשי שלה כך הוא כ"א גם במובן הציורי. הלב הישראלי שלא נזדייף, הלב שיונק מהטבעיות הישראלית בכל הטוהר והאומץ. בעת ההתגברות של היסוד האצילי בנשמה, והנפש מרחפת על גפי מרומי האושר העליון, הרי היא מתפשטת על חמדת כל המצוות כולן, מובלעת היא אז בחשק נעימת התורה ודרישתה וההצטיירות השעשועית, בריווי פנימי של עידון עליון, של רוך נפש ושל גבורה נאדרה ביחוד, של געגועי תנחומים ושל בטחון נמרץ, הכל ארוג ומחובר הוא יחד על שעשועי המצוות והסתעפויותיהן, המקדשות ומטהרות, מעלות ומדבקות את האיש הישראלי בכנסת ישראל ובאלהי ישראל. וכל מין פראמקייט שמתפשט בעולם ע"י בני ישראל ולח חשק נעימת המצוות חסר ממנה, הרי היא מזויפת ויש בה משום התנכרות וזרות פנימית. בחוקותיך אשתעשע.

*

השמחה במצוות מהודאיות הפנימית העליונה היא נובעת. כל מה שמתגברת ההכרה הפנימית מתגדלת היא השמחה הבהירה במצות ד' אשר עז וחדוה במקומו והשמחה כמענוו.

בשיכלולה של מדת הודאיות רוח הטומאה מתבער מן הארץ, וארץ ישראל מתפשטת בכל העולם כולו, וגדולת ד' מעל לגבול ישראל מבהיקה בכל עזה ותפארתה המוכללה, אשר כעת רק ברקים אחדים לפעמים מאירים את חשכת העולם להכשירו למדה עליונה זו. האירו ברקיו תבל.

ובמלחמה פנימית עצומה נמזגות כל המחשבות רחוקות הצפיון ונכנסות אל גבול הקודש ומתבסמות. שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, כל רב מבכול. למען שמך ד' וסלחת לעוני כי רב הוא, כי אתה ד' טוב וסלח ורב חסד לכל קוראך, ומאן דאיהו זעיר איהו רב, ענוים ירשו ארץ. ונכללים ביסוד נקודת ציון הפנימית אשר אין ערוך לתפארת עדן אהבתה בכל תפנוקיה העדינים. כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי. תרב גדולתי ותסוב תנחמני. גם אני אודך בכלי גבל אמתך אלהי, אזמרה לך ככינור קדוש ישראל. תרננה שפתי כי אזמרה לך ונפשי אשר פדית. ופדויי ד' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. דרך מצוותיך ארוץ כי תרחיב לבי. למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. וזרע עבדיו ינחלה ואוהבי שמו ישכנו בה.

*

אושר העולם הוא השמחה העדינה, תולדתה של העדן האציל הבא מההארה של זיו הרעיונות של עומק האמונה הרפודה באהבה האלהית, והדבקות הגדולה והרחבה שזיו שדי פרוש עליה. ואור נחמד זה הולך ובא ע"י ההתרגלות של חיים רוחניים ומעשיים מתאימים יחדיו, וחיי יחיד וחיי ציבור מתאימים כולם, שבשורש שרשם ועומק יסודם מונח התוכן העליון האלהי, כולל כל חמדת המוסר וכל אור החיים, כל טוהר וכל תפארת, כל גבורה וכל חסד.

אם יגלה לעולם עומק מחמדים זה ירוצו הכל לכל מצוה קלה כבחמורה כדי ליהנות מאורה, להתקשר בזיו עדניה. אמנם להיטה זו תפגום את האידיאליות הטהורה, וטובה גדולה היא לעולם ההחשכה המביאה לסינון הרצון ע"י אותו העו של הכונה לשם שמים, בלתי לד' לבדו, שכל יקר אך בו נמצא, כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר.

ב

ב' ענייני התועליות שנמצאים במצות התוה"ק הם נכללים בב' התוארים שנשתבחו בהם, חיינו ואורך ימינו. תואר החיים הוא על חלק ההרגשה הקדושה, שמרגיש שנעשה לבבו קרוב יותר אל השי"ת ומדותיו יותר מזוקקות וצרופות, וחלק אורך ימים הוא התועלת המגיע בשלמות הנשמה שאינו נרגש כלל, ונעלם, אבל הוא מקנה קנין ושגב.

*

המצוות יפתחו את הטבע האנושי עד שיעשו הן בעצמן טבע קבוע לאדם, וכמו שהתרבות האנושית משתדלת שקניניה הלימודיים יעשו כטבע קבוע ככה התרבות האלהית עולה היא הרבה בשאיפה של חידוש הטבע האנושי למדה אלהית עליונה שהיא תטביע דרישה פנימית על כל התורה כולה ושכר מצוה מצוה.

*

הכונות כולן של כל פעולות העבודה צריכות שיפנו בצורתן המעשית אל פני הנפש הפנימית של הפועל, כלומר שהנפש העושה תתגדל ותתנשא ע"י אותו שפע החיים הרוחניים הגנוזים באותן המעשים הטובים, בהם, כהוייתם, ברמזי תכונתם וכל קישוריהם, שבמצוות הנם כוללים את כל הכונות כולן לפרטיהם ופרטי פרטיהם, המבוארות וגלויות לכל חכם לב ולכל בעל רגש, והגנוזות ועומדות ברום חביון, ומתגלות לאיטן לעין כל הוגה, כל חוזה וכל מלא רוח ד' מדור לדור.

אמנם העליה הנפשית לא תגמור את חשבונה רק בחוגה פנימה, השיטה הרוחנית תכונן תמיד להבין ולהרגיש את מהותה המורחבת של הנפש האנושית ואת גדלה ויפעתה של הנשמה, ואז תדע להעריך את חלקה הנשא ביחש של הכלל כולו, של כלל האומה, שכשחלק אחד מחלקיה מתעודד, מתנשא ומתרומם, הרי כל הכלל כולו מתעלה ומתרומם, בהתרוממות מהותית, לא רק מקרית ציורית ויחושית. והכלל כמה הוא מיוחש אל כל העולם, אל כל האנושיות, והאנושיות אל כל החי ואל כל המצוי תחת החוג של מה שאנו רשאים לקרא עולמנו, ועולמנו כמה הוא מיוחש באין ספק באותו הערך אל מה שהוא חוץ לו, ממעל לו ומתחת לו, ובהתעלות הכל מתעלה¹. ע"כ החשבון מתפלש ומתברר שהטוב הוא טוב כללי, והחפץ להיטיב כשהוא מחובר אל הנשמה הוא מתאדר ומתגדל לפי רוב הטוב, לפי כללותו והקיפו.

אבל רק כשלא תהיה פסיחה ברעיון, כשלא ידלג אדם מפעולתו הפרטית תיכף אל גבהי עולם החיצוני, רק אז ילך בדרך נועם, ואור המדע יהיה לרגלו, והאמונה תנחה אותו במסילה ישרה ובטוחה, אבל אם בדרך קפיצה יאבה לצייר את מעשיו, בגבהי מרומים ובעליית העולמות, והסולם המעשי שלו נשמט מתחת רגליו, אז את החסרון המציאותי ימלא ע"י דמיונות והזיות, אשר יובילוהו בארחות חושך וצלמות בלא סדרים. ע"כ ראש דבר צריכה להיות העליה הנפשית ויחושה לאומה, במקור ישראל, ואח"כ חיבורה הכללי וצירוף הכלל לכלל אחד, עד מחזה שדי במלא עולמי עד.

*

המצוות הזמניות צריכות השקפה חודרת על ערכן עם הזמן, ביחוד זמן ק"ש תפילה שההשקפה החיצונה מטשטשת את הכרח הערך האלהי שבזמן המדוייק, וצריך להשמר מאמונה כזאת המטשטשת את עומקי האמונה של אמתת התורה.

*

בשלימותן של ישראל צריכין מעשי המצוות ללכת בגרם ישר מתוך דבקות הלב לשמו יתברך של אביהן שבשמים, ומפני ההשחתה של ע"ז שחטאו אבותינו נעתק הכח הזה מכללות העם ואינו חודר כ"א ביחידי סגולה, ע"כ המעשים הם כלים

(1) כפה"ג צ"ל: ובהתעלותו הכל מתעלה.

לאתבא כנס"י לאתרה, והקובלנא היא שהיה להם דבר ד' צו לצו קו לקו זעיר שם זעיר שם, כ"א צריך דבר ד' להיות מושקף בהשקפה כללית גדולה מלב חפץ להיות דבק באהבה ביוצרו ומחוללו ית'.

*

בכל המצוות כולן מכונס הוא אור הנשמה של כנסת ישראל, הן נובעות מכנסת ישראל ושבות אליה. המטרות הרוחניות הכלליות שהן מעמידות ומפריחות את כנסת ישראל עפ"י תכונתה וצביונה לאשרה הנן יוצאות אל הפועל ומתחזקות ע"י השמירה הצביונית של המצוות בפועל עם כל התלוי בהן מן המחשבה והרגש. אמנם בתוכיות היותר עליונה בתור סיבוב כללי של המגמה העליונה של הויית כנסת ישראל בעולם שהוא נוגע כבר בדרך ישרה עם ההארה האלהית של ההויה כולה שהיא מקפת את הויתה של כנס"י, מאור הכללי הזה זורח ג"כ אור כמוס החודר בתוך הנשמה בתור הברקה. אין האור הגדול הכללי יכול להגבל, איננו יכול להתבאר ברעיון ורגש, הכחות המצומצמות של גופי בני אדם המשועבדים לעניני החיים המוגבלים אינם נותנים להארה רחבה כזאת להתפשט, מ"מ היא מתנוצצת, מתגלה בקורת רוח של ברכות המצוות, של שמחת הנפש הפנימית.

*

הנגלות שבתורה מראות את הצד הסימבולי של המצוות וערכן על החיים והנפשות, והנסתרות מראות על פעולותיהן הסגוליות בעולם. ומעולם הגדול באים הפעולות עד מעמקי הנפשות.

גם בהצדדים הגלויים שהם הסימבוליים יש הפרשה עצמית בין ישראל לעמים, שאלה התנועות הנפשיות שהסימבוליות המצוותיות אחוזות בהן הנן דברים מיוחדים לישראל ע"פ הפסיכולוגיא הלאומית המיוחדת. אבל אפשר לפעמים לחקות את התוכן הישראלי אע"פ שיהיה כקוף בפני אדם ולא תבא ממקור עצמי כלל. והם הם הגרים הגרורים שלעתיד, שלבסוף ינתקו את מוסרותימו. אבל בצד המצב הסגולי אין מקום לשום חיקוי כלל, כמו שאין דומם מחקה את המדבר.

ג

טעמי מצוות

מצד ההגיון חושבים להכרח לבקש טעמים למצוות, א"כ תחילה צריך השכל לבא, שיכיר שיש לו צורך במצוות, ואח"כ באה המצווה. אמנם מצד ההתגלות הפנימית שבנשמה שהיא צפונה בה ממקור חייה יש דרישה של מעשים שיהיו רצויים לד', א"כ המציאות של צורך המצוות היא קודמת למציאות השכל וליסוד הטעמים. ולא על מצוות לבד, כלומר, המצוות המעשיות יש בהן משום שני הדרכים של הגיון ובקשת טעמים ושל התגלות והכרחיות שהיא למעלה מההגיון ומיסוד

הטעמים, אלא גם בדיעות ובעיקרים, גם בהם ישנן שתי הבחינות. שאע"פ שלכאורה האמת אינה צריכה טעם, שדי לה במה שהיא אמת, אבל הלא ישנן כמה אמתיות שאינן נכנסות בכלל הקשר של חובה ושל קדושה, על כן אלה חלקי האמת שהן כן נכנסות אל חוג החובה והקדושה יש בהן קשר של טעם להכרח כניסתן לחוג זה. ומפני כך גם בהן שייכות הנה הערכות הללו הכפולות, של ההגיון ושל מה שהוא למעלה ממנו, כנ"ל.

*

ההפריה המעשית, ההסתעפות הצמחנית של הלכות, תילי תילים, עם כל חומר דקדוקיהן ועושר תוצאותיהן באה דוקא בההופעה האלהית שביסוד החקי, אותו תוכן החי וקיים שלמעלה מכל רעיון וכל שכל מוגבל, אותה המהות המחייבה את החק האלהי, היא הנותנת לו את כחו להתפצל ולהסתעף לסעיפיו, ולשמור את תפקידו בכל המרחקים שהוא הולך ומתענף שמה.

כיון שנכנסת בתוך החק ביסודו איזו השקפה שכלית אנושית כבר אין עמה אותה הברכה הפוריה ואינה יכולה לשמור בשמירה הפנימית את צעדי ההסתעפות. לא לחנם אין בטעמי המצוות¹ בכל ארחות ההסתכלות המחקרית, הרעיונית ההרגשית, הלאומנית, וכל סעיפיהם מתאחדים בכבודות עם פרטי הלכות, מפני שאינן נשאבות מאותו המקום הגבוה, מאותו זרם החיים שמשם המצוות בעצם טבעיותן נובעות. זהו זולף ונובע ממקור ישראל, מהמחשבה האלהית הקדומה, מיסוד גבורה של מעלה בהוד תפארתה, ומכחה הגדול הכל מסתעף. הלא כה דברי כאש נאם ד' וכפטיש ירצץ סלע.

יראת שמים הטבעית הפנימית הישראלית הרוויה ממקור האמונה הבריאה, המחוזקה באיתנותה של הגיון התורה, ידיעתה העמוקה והרחבה, שמחתה ואשרה הפנימי, היא היא המכירה בחושה העמוק את האמת הגדולה שבהסתעפות ההלכות, את הנועם הגדול, המלא אור חיים, של דברי אלהים ההולכים ומתפשטים לכמה וכמה פלגים. עשה אונך כאפרכסת ושמע את דברי המטהרים ואת דברי המטמאים, את דברי האוסרים ואת דברי המתירין, את דברי הפוסלים ואת דברי המכשירין, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם, אל אחד אמרן, פרנס אחד נתנם, מפי אדון כל המעשים. ומזיו החיים² המאיר מאור אין סוף עליון אל העומק המעשי והסתעפויותיו, כשעולה כח החיים יכול הוא לעבור את כל התחנות הרוחניות ולהתרומם עליהן. רק בכח גבורה פנימית בריאה ומחוזקה ברעננות זאת יש כח לחשוב מחשבות מופשטות לכל הצדדים, ולמצא כי כל אשר יהגה ויצייר האדם עוד כפלים לתושיה, כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

1. אולי צ"ל: לא לחנם אין טעמי המצוות.

2. אולי צ"ל: וזיו החיים.

*

המניעה מלעשות מדותיו של הקב"ה רחמים מפני שאינן אלא גזירות אינה שוללת את יסוד המעמק של טעמי המצוות אלא מרחיבה ומגדילה אותן. הרחמים כשהם מוכרים בתור רחמים אינם עומדים בעולם המעשי עמדה תדירית, אינם שליטים ואיתנים בו, כ"א הם משמשים לאידיאליים חזיוניים לשיחה ושעשוע ולשימוש ארעי כשהלב מתכשר לכך, וזהו עיקר יסוד הטעות של עוררן ההכרה במהות הרחמים. הרחמים הם המשפט הגמור, החובה היותר גמורה, הגזירה היותר איתנה, שכל חולשת קישור חיובה אינה באה כ"א מתוך אותו הטמטום של הלב שבא ע"י הרשעה המקננת בעולם, הממוזגה ברוח האדם, שאנו רואים אותותיה ופרטי פרצופי בהלותיה בעת התפרצות החיים להתגלות בכל ערמת תכונתה המגואלה במלחמות ובכל רשע וכסל עמוק וחודר, אבל באפס חושך וזוהמת רשע זורחת אז גבורת הרחמים, ושאון המיתם אדיר וחזק מאד, סואן הוא ברעש, וכל העולם כולו בקביעות מוסדותיו מתבסס על יסוד האיתן הוזה בחיים התדיריים אז באה לו הרוחה, אז מתחדשת היצירה בעומק פארה. וא"כ היש שפלות גדולה מזו של העשיה מדותיו של הקב"ה רחמים באותו מושג הרחמים שאנו מכירים, הלא הרחמים עצמם אינם אלא גזירות.

התורה המוסרית א"א שתהיה שלמה כ"א בהקיפה את כל המציאות. אם תעמוד רק על הלאומיות, ואפילו על הקוסמופוליטיות, ואפילו על אהבת כל היצור, לרבות את כל בעלי החיים, עדיין אינה עומדת כ"א בתור ביטול הפרט אל הכלל, כי העמל היחיד יאמר הנני עמל בכשרון בעבור הדורות הבאים. אמת הדבר שהיורש מחייב כן, אבל איה הוא משפט הפרט. ע"כ התורה השלמה היא באה בצירוף נצחיות החיים של שלמי בני אדם שהיא תעודת תחיית המתים שעמה כרוכה השארת הנפש ואל-מותה. אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו.

אמנם בלא התנשאות הנפש אל מרכז הלאומיות והקוסמופוליטיות הבאה אחריה, ואחריה טובת כל היצור, תשאר תורת כל אל-מות הנפש בתור חזון מגדיל אהבת עצמו של האדם יותר מדאי ואינו משלים את כל תורת המוסר, אבל בהכרה הפנימית שמגמת המעשים כולם הוא הישר והטוב, הצדק והמוסר המוחלט, כשתתלם עם ההבטחה הנעימה כי את אשר יפעל בחייו לטוב ולצדק יראה לעולם את פרי מעשיו, מה קדוש קיים לעולם אף צדיקים לעולם קיימים, תאחה את כל התורה המוסרית שלא ימצא בה שום בדק ועיוות משפט. עוד ינוכח בשיבה דשנים ורעננים יהיו, להגיד כי ישר ד' צורי ולא עולתה בו. כלאי זרעים מבארים ג"כ את התועלת שיש בשמירת הצביון הטבעי, ושחילוקי הגוונים הטבעיים רק כשישתמרו ישלימו את המציאות הכללית. ומזה באה הדעה המיושבת של שמירת קדושת המשפחות וכן סגולות וגבולות עמים, שהוא מורשה לישראל, שלא לערב את הטפוסים עד שלא יוכרו בהם הרשמים הטבעיים, כי לא יצליח הדבר רק כשיתוקן ויוטב ע"פ טבעו. וכן עם ישראל בפרטיות שהוא לבדד ישכון, וחלילה להרכיבו ע"י

הרכבת כלאים שגורמת להחליש את פרטיות צביונו. והרושם הגדול שפועל איסור נהוג בנפשות הנזהרות, ויותר מזה חומר הדבר בכלאי הכרם האסור ג"כ בהנאה גורמת לקבע את היסוד הלאומי שלא יטושטש ע"י הנטיות הקוסמופוליטיות.

*

במצוות יש להשיג טעמים מצד כנסת ישראל, חוזק הלאומיות הכללית בישראל וג"כ חוזק הרוחניות ודעת אלקים בכלל.

שורש העבודה בנקודתה הפנימית הוא באמת דעת אלקים, וההרחבה לזה טבועה בלאומיותן של ישראל. תכלית ישראל לעצמם מצד איכותם נשגב יותר מתכלית הכללי של שלימות כל מין האנושי, ע"כ אשת חיל עטרת בעלה, וכנסת ישראל עולה למעלה מתפארת ישראל.

*

המצוות כוללות בכללותן ובפרטן את כל הטעמים כולם מפני שהן אריגה אחת אורגנית מפרטים הצריכים זה לזה, ע"כ הננו צריכים תמיד למצא בכל מצוה את יסודות כל הטעמים כולם וכל פרטי הרכבותיהם, דהיינו יסוד הנטיה הפרטית הנמוכה שמזה נובעים כל הטעמים ההגיניים שבמצוות וכל מה שהוא מביא קורת רוח והרחבת הדעת פנימית, והנטיה היחידית העליונה המכללת את ההויה כולה כאחד שמזה נובעים רעיונות גדולים ומגמות נצחיות למעלה למעלה. וארבע הנטיות הממוצעות ביניהם שהגן הנטיה האלהית בתורת דרישת ד' הבורא כל ומחיה כל, רבון כל העולמים ואלה כל הנשמות, והנטיה המוסרית המוחלטת השואפת לצדק, לחיים, ליושר ולמשפט בכל, והנטיה הדתית החפצה להתקדש בכל תכסיטי מעשים ומנהגים קדושים הממולאה ביחש אלהי ומוסר אלהי ע"י השפעה קיבוצית המתהווה ע"י כח נשגב של אדם עליון המתנשא ממעל לכל העם כולו והמרומם אותם אל האלהים בכחו הרוחני העליון השופע מבהירות העליוניות של הנטיה האלהית, והנטיה האנכית העליונה העומדת על גבה בצירוף הנטיה הלאומית המוצאת קורת רוח וחיים שלמים בהשתתפות הגמורה עם כללות האומה, עם קיומה והמשכת חייה לדורותיה בצביונה וברוחה הפנימי, שקוטב הענין הוא להבליט את כל הנטיות כולן, של האנכיות ושל האלהות, של המוסריות ושל הדתיות, הכל בצורה המיוחדת הנאותה לטבע האומה, הרוחני והחומרי, דהיינו לפי הטבע הפסיכולוגי של האומה, ולפי טבע התולדה והמורשה של האבות והגזע, ולפי הטבע הגיאוגרפי של ארץ נחלתה, ולפי הערך של מצבה בכל אלה בין העמים כולם שעל פני כל הארץ. אלא שאנו צריכים לכיון בכל מצוה ביותר את המניות, שישנן מצות כאלה שצד אחד מן הצדדים של אלה הנטיות גובר בה והצדדים האחרים הנם כנטפלים לו, וישנן מצוות כאלה שמתבלטים צדדים שונים בה. וזה החילוף הוא תלוי ג"כ בשינויי הזמנים, שלפעמים מתגלה במצוה אחת או מצוות רבות צביון של נטיה אחת ויתר הצביונות הנם עלומים בקרבה, ואחרי עבור משך דורות מתחלף הדבר ונטיה וצביון אחר מתגלה בה, והצביון הראשון נעשה נעלם ובלוע. והחילוף הזה נותן ג"כ לחקר עיונים בתלקי המצוות ובפרטיהם לפי הזמנים. ביחוד מתגבר

חילוף הנטיות במעבר שבין מצוות התורה למצוות מדרבנן שישנן מצוות כאלה שהנן בשורשן מן התורה אלא שע"י מסיבות וחילופי המצב של האומה נעשות רבנן ואז מתגלים בהן הצביונות בהרכבה אחרת ממה שהיו בתחילה.

ששה צדדים יש לנו לפי זה לבקש בכל מצוה, ולפעמים נמצאים כולם כגלוי ולפעמים נמצא רק חלקים מהם גלויים ויתרם מכוסים. הא': צד האנכיות, הטובה הפרטית. הב': הצד העליון של הכל, עילוי ורוממות ההויה הכללית. הג': הצד האלהי המטה את ההשפעה של החיים לרוממות שאיפת דעת אלהים בשכל או בהרגשה. הד': הצד המוסרי, הרבות היושר, החסד, הצדק וכל הטוב. הה': הצד האמוני, הרבות דעת האמונה והרגשתה, התגלות תמציתה העליון המכוון מהויותה, וזיכוך הלב הבא ע"י חיזוקה ואומץ הופעתה. הו': הצד הלאומי המקשר את האומה בצורתה הרוחנית. ובמעמדים הרוחניים הנדרשים לה.

להציב לדוגמא מצוות אחדות. למשל:

א. מצוות פריה ורביה. בה אנו מוצאים את כל הצדדים מאירים. לאדם הפרטי, אשורו בעולם בשמחת החיים ע"י זרע חיים אשר יראה בעולמו, חברת חיי המשפחה וחוגה המאיר את מחשכי הלב לעת מצא של זקנה, של מחלה ופגע, כמה נכבדים הם זרע האדם וקשר החיים המאחדם. זהו מצד האנכיות.

הצד האידיאלי העליון, ההויה בכללותה. מי שלבו מלא אהבה אל המציאות, מי שמוצא את האושר והטוב הנמצא בכללות ההויה כשהיא משתקפת לא רק מצד אחד כ"א מכל ערכה, מכל עברה, מכל ההויה שלה ומכל עתידה, מכל חומריותה ומכל רוחניותה, מכל מזגיה, מכל היופי, מכל העונג, מכל הזוהר שלה, שבכללה הכל מזהיר, הכל מאיר, שהרי גם הכיעור והחושך מתהפך לאור ע"י ההכללה, במעמד כזה מתלקחת אש קודש אש מאירה בכבוד ומחיה לב בנחת, לאהבת החיים, להגדלת מציאות החיים, להרבות את הדמות, להוסיף אור חיים בעולם, למען תהיה ההויה יותר רחבה ויותר מתפשטת, והמבט העליון העדין בהוד של האדם סוקר על כל המצוי באנכיות עליונה, מרגיש את הצנורות המחברים אותו אל הכל, שמח באושר הכל ומתענג בנועם הכל, ע"כ מתגלה כל הצד העליון הזה ג"כ במצוה זו.

הצד האלהי. האושר של דעת אלהים, הרבות החכמה, התרחבות השאיפה העליונה שהיא צריכה לריכוזי גוונים. ודאי כל נפש חיה יש לה תיאוריה מיוחדת, כל התגלות של חיים מוסיפה דעת ורגש אלהי בעולם ומבלטת חותם חדש על החיים, גם במקום שהיא ניכרת רק מעט מכל מקום היא נמצאת, היא מצטרפת לחשבון גדול.

מצד המוסר. כיון שהחיים הנם אהובים ויקרים, כיון שיש להם ערך השווה לסבול את עולם באהבה כל כך אדירה ראוי להרבות להם משכללים ועוזרים, כל מה שהעוזרים ירבו יוסיפו החיים בעצמם שלמות, עד שיעלו למרום פסגתם. ע"כ קורא המוסר בצדק להרבות את החיים למען הרחיב את גבול הצדק והטוב.

מצד האמונה. התוכן העליון המתגלה ע"י המון המעשים, המון [צוים], ע"פ סדרי התורה והמצוה, המה צריכים לעובדים. כל מה שתתרכה האגודה ניכרת יותר השפעתה, וכל מצוה שתעשה בעולם ממשכת היא על העולם את הזוהר האלהי המתגלה על ידה בגניזה העליונה בצורה יותר מובלטת ועשירה. ע"כ מלא מאד הוא [ערכה] של מצוה היסודית הזאת בתוכן האמונה [וה]חזקת התורה המעשית והלבית.

מצד הלאומיות, אין זה צריך ביאור מה גדול הוא הערך של תוספת כחות עובדים באומה שכל יסודה הוא התאגדות הפרטים לכלל אחד, ברוח אחד, בדעה אחת ומגמה משותפת בכל המצבים הכלליים החמריים והרוחניים.

ב. מילה. החופש הטהור הוא מקור השלמות העליונה, כל נשמה בריאה שואפת לחופש כמה שתוכל. החופש נמצא כשתנועות החיים הולכות אתרי ההכרה הברורה בטוב שנמצא בנטיה שהן חפצות לנטות לה.

הננו תמיד רגילים לראות עם החופש של הרצון את הרפיון ואת החולשה, מפני שבכל מקום שהננו רואים חזיון אדיר וכביר בכח שם אין חופש, ע"כ מתערב בציורנו תושך זה של הרפיון עם בהירות האור של החופש, אבל הוא בא מחולשה של הכרתנו שהננו יכולים להתרומם עליה ולהכיר את החופש המוחלט בעצם חזקו ובעצם עדינותו יחד, ואז הננו ממולאים חשק לנטות אליו ולראות בו את השלמות היותר עליונה.

יצירת החיים מפני חשיבותה לקיומו של עולם לא תוכל להמסר ביד החופש המוגבל שלנו המחולש עם חולשתנו, ע"כ נמצא בנטיה זו מקור העבדות של האנושיות שהחולשה הבהמית שבו מתגלה על ידו, וכאשר לא רק יצירת החיים לבדה היא הפעולה הבודדת במאורע החיים כ"א כל טעם החיים הגנוז בתוכיות הנשמה הנהו כלול מחביון שאיפת הופעת החיים, ע"כ כפי המדה של העבדות הנסוכה על הנטיה של יצירת החיים כן מתפשטת העבדות השפלה על כל צורת החיים, ובאותה המדה שנטיה זו מתלבשת ומתעטרת בחירות כה החיים מתעלים בכללם ומשתלמים בשלמות החופש. אמנם המועקה העבדותית מוכרחת להופיע בראשיתה. לא חמדת חפץ הארת אור החיים מצד הכרה פנימית ועריגה עדינה להם תתולל בפועל את ההויה הממשית של החיים כ"א העבדות של חולשת הנטיה עד שיסודה האידיאלי נשכח ממנה ונרמס תחת רגליה הגסות. התכונה הפסיכית והפתלוגית הגסה הזאת פועלת על היצירה הבשרית את צורת הערלה. העליה המאירה להכין את החופש העליון להאיר על כל מחשכי עולם באומה המוכנת כבר שהאורה האידיאלית תהיה כה כ"כ חזקה עד שתופיע בבחירותה גם בפנית נטיית הויית החיים ויצירתם, עד שברוח עליון ובהיר תכניס את קוי אורותיה, מלאים זיו ועדן מרושן, גם בכל מערכת החיים, במקום שהעבדות של החולשה המזוהמת ממלאתם, לזה צריך העברת הערלה ותותם אות ברית קודש. הפעולה בזכרונה

ובפעלה הטבעי מכשרת את האפשרות לחיים אידיאליים חזקים המכניסים את אורם גם בתוך התכונה של נטיית הוויית החיים הממלאה חם ואור את כל החיים כולם. הערלה הגמורה משימה את האידיאל של העלאת אבוקת החיים למרמס ולטפל, אשר רק במקרה הוא נמשך מתוך השכרון של החולשה של הנטייה הבשרית המהוממת. המילה תתן מקום גם להאידיאל של העלאת אור החיים להזריח כמעט, אבל לא תוכל להשליטו כולו, ורכ לה אם לא ישכח מתוך מהומת השכרון לגמרי מתוך הרגש והלב. הפריעה מופיעה את האידיאל של הופעת החיים במילואו, באופן שיוכן הרוח להיות הוא כח הפועל בהמשכת החיים, וככח כ"כ שלם עד שכל אותם הזיקים המסותרים שליבוב החיים כולו הולכים מהם ימלאו ע"י האידיאליות השלמה של חפץ הופעת החיים בשכיל הכרת יפים ורב טובם בצורה היותר כולטת, שזהו האידיאל של הקדושה הנעימה המיוחדת לישראל, האוהבת את המשפחה ואת ההפריה המתקנת ככוונניותה המוסרית העדינה, ושונאת את הזימה בכל מלא הנפש. א. מצד הנטייה להאניות הרוממה הכללית מובנת יסוד המצוה הזאת. שאיפת ההכללה של הפרט עם הכלל כולו, פתיחת הצינורות המחברים את היחיד עם כל המציאות ע"י התגברות ההכרה העליונה וכל עדינות ההרגשות הכלליות, הנם מטים את האדם להרבות את התפשטות החיים למען יוסיף כח האושר להתרחב, למען יתוספו שלהביות של אורה בתוך האורה הכללית של המציאות, המבהיק מאד בחייו הכלליים מרובי הגוונים ותאומי ההרמוניה. והפעולה להטביע בקרב הנשמה את רוממות שאיפת ההכללה העליונה מתאמת עם מצוה זו המקרבת את השאיפה החזקה והמושכת הנמזגת בכל השאיפות כולם בנימים נסתרים מאד אל האידיאליות הכללית ע"י נתינת האפשרות להשתרר האידיאלי מתוך מועקת העבדות של הנטייה במעמדה הטבעי הכלתי מואר.

ב. מצד האנכיות הפרטית בצורתה הנמוכה תשיג מצוה זו את מטרתה להרחיב את הנפש ולהשקיטה בהיות התשוקה המינית איננה מתנגדת לתשוקות העדינות הנמצאות בנפש כ"א היא מתקשרת בכולם ע"י אגד חיובי ממקור אלהי, והסרת המלחמה הפנימית מיסודה מביאה שלווה ומעמד של נחת בחיים.

ג. מצד הנטייה אל דעת אלהים. ודאי אי אפשר להשכל העליון של ההכרה האלהית לרוץ את ארחו כ"ז שתוכן החיים הוא כולו סגור בתוך תשוקה עורת שאין לה כ"א פרטיותה ועבדותה החלושה, ע"כ גדולה היא המילה שעושה את האדם לתמים ולמוכשר לתשוקה פנימית של עונג דעת אלהים המנהיג בתסדו כל עולמים וכוללם יחד.

ד. מצד המעמד המוסרי. אין שום ספק בדבר שההשקטה הנפשית וההתאמה הטבעית אל הצדק העליון של הוויית החיים¹. ע"י הסרת הערלה מתרחב ג"כ רגש המוסר והכרת הצדק המוחלט המונח ביסוד אהבת החיים כשהיא מעודנת ומוסרה מזוהמתה הזימית.

ה. מצד הדת. השוויית הנטייה הטבעית עם האידיאל העליון ע"י מעשה קצוב

(1) כפה"נ צ"ל: צריכים להיות מכוונים אל הצדק העליון של הוויית החיים.

ומתאר מכשרת את הרגש ואת השכל ללכת ככל אורת המעשה התורי המקשר תמיד את הפעולות עם הרעיונות הצפונות בהם.

ו. מצד הרגש הלאומי. דבר פשוט הוא שהשיווי האופי הוא מחזק את הקישור הלאומי, והשיווי המיותר הבא ע"י הצטיינות של שינוי מעמים אחרים פועל להבליט ביותר את חותם האומה בכללותה, ע"כ יש לאות ברית קודש החלק היותר עקרי של קיום האומה וקישורה הרוחני והמעשי.

*

המצוות כולם הנן בולטות במראיתם ע"י רוח הלאומי המוצא את מכונו במקדש ובממלכה, הצד הרוחני שלו בראשון והצד החמרי באחרון, אבל זאת היא מעלת האומה שהצדדים הללו השונים הם מותאמים יפה זה לזה, וכל המצוייר ברוחניות של מגמת המקדש יוצא הוא אל הפועל ע"י משטר הממלכה.

איסור חלב בעיקרו הוא בשביל מרכז המקדש. הקרב לדי' צריך שיהי' מיוחד לכבודו ולא יהי' זר לאכלו, ובזה תתעלה מעלת המקדש ויהי' הקשר אמיץ ומכובד הרושם מספיק גם אם יהי' מיוחד דוקא במה ששייך בכל הקרבנות, ע"כ יצאה האליה מהכלל. וכן מספיק הוא אם מה שיש לו תכונה מיוחדת יחשב במעלתו, כמו החלב שיש לו בטבע תכונה אחרת מה שא"כ יותרת הכבוד שהיא דומה לשאר הבשר בתכונתו אין יתרון של חלק גבוה ניכר בו כ"כ, ע"כ הוא אינו בכלל האיסור אע"פ שהוא מן האימורין.

הדם, נוהג בו ג"כ הטעם של חלב כי הוא ניתן לכפרה, ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, אלא מצד שהרוח המוסרי ג"כ חופף עליו, להמנע מרגש אכזריות, שהוא מביא סוף כל סוף לידי העליה הגדולה של הרמת ערך בע"ח והכרת זכויותיהם, ע"כ הוא מתרחב יותר ונוהג ג"כ במינים שאינם ראויים לקרבן, מ"מ נתחברו בו שני הטעמים ביחד, אשר מזה נובעת ההלכה שדם שאינו ראוי לכפרה אין חייבים עליו.

ערלה. יש בו משום קישור המקדש, להיות הגעגוע מתרבה לראות פירות של הנטיעה החדשה ואח"כ להובילה למרכז המקדש שהוא ג"כ מרכז האומה, קודש הלולים לדי'. אמנם יש בה ג"כ מרוח המוסרי הכללי של ההתרגלות לדאוג דאגות אידיאליות הרחוקות בזמן, כדי לאשר את הדורות ואת הימים הבאים, ע"כ היא מתרחבת להלכה ג"כ בחו"ל. וביותר כדי שלא תהי' הנאת חו"ל קרובה יותר מהנאת א"י ויפגם בזה ערך חבת הארץ מצד החמרי והנטייה הבהמית החפצה בהנאת מאכל קרובה.

איסור ההנאה מרבה את הגעגועים ונותן טעם נחמד בהילול של החגיגה הבאה בהדרת קודש בעת הבאת הנטע הרבעי או בעת חילולו והבאת דמיו אל המקום המרכזי שרוח האומה ובשרה שואף אליו.

בכלאי הזרעים נרשמת רוח אלהי של הוקרת הטבע ושימת גבול לחפץ המלאכותיות, למען דעת כי בחכמה וחסד וגבורה יסד אלהים את הארץ ומלאה.

בארץ המרכזית אשר דעת אלהים תצא ממנה ומסדרי ממלכתה ראוי שיהי' הטבע נשמר בהוקרה קדושה ביותר. ומ"מ מוצאת המלאכה ככר רחב ידים בתוך הפרטים הרבים השנויים ע"פ המקרא והמסורת להיתר.

פיתוח המינים עלול הוא ביותר ע"י התיחדות כ"א בטבעו שאז הוא פיתוח טבעי כאשר ברא אלהים לעשות ולתקן מצד האדם העובד ופועל, אבל החפזון בנסיונות ההרכבה בלא הגבלה עלולה להשמיד את המינים הטבעיים מעל פני האדמה, ולא תוכל המלאכה כלל למלאות את חסרון זה.

וכן הדבר נוהג בהרכבת ירקות זרעים ואילנות ביתר שאת, אבל ג"כ בהנחת מקום להתרבות האנושי בפרטים הרבים המותרים.

כלאי בהמה בהנהגה מזכירים את חובת המוסר מצד בע"ח שלא להתעמר בהם בלא מדה, ושלא לקרב את ריעותם ע"י השפלת השיעבוד, מה שהוא עתיד להיות ע"י הרמת הערך הרוחני הכללי של פנימיות החיים שתחוג האהבה האלהית את חגה הגדול בלב כל רוח ונפש באופן חפשי.

הרבעת כלאים משימה לב גם לערך המוסרי של בע"ח, מה שמתחלת בזה להעיר שחובת האדם היא להרימם ברוחניות וק"ו שלא לשחת את דרכם ולהשפילם.

איסור סירוס מרים את ערך העתיד לאדם ולכל החי, עד שחטא גדול הוא למנע את האושר המבורך אשר יופיע בניתוק שרשרת התולדה.

חסימה. ודאי משפט גלוי הוא להכיר את עבודת החי בתור עבודה חפשית הראויה למתן השכר.

הזביחה בכל פרטי זהירותה, כיסוי הדם ושילוח הקן, וההבלטה לשנת השמיטה שתאכל חית השדה מזכירים לנו את חוט היושר של ההרמה הנפשית שיש לנו לטוות עוד על להבא. כיון שהגנו רחוקים עדיין מן המטרה הלא עלינו ללכת הלאה בדרך הקודש.

ראשית ההערה אשר תביא את האנושיות לבא לידי הכרת משפט בע"ח ע"פ הרמת מצבם, אשר תבא ע"י ההתעלות האנושית שהכח היסודי ברוחניותה היא אומת ישראל, היא בהודע לאדם שאין נכון להכיר את התקיף לבעל יתרון, כי לא המעלה של הזרוע והאגרוף תנחל הנצחון המוחלט כ"א מעלת המוסר והעליה הרוחנית. ובכן לא מפני שהאדם הוא יותר תקיף מהחי האחר יש לו המשפט לטול את חייו ולאכלו.

משפט התקיף מתחיל להראות את כחו באישי בני אדם, ובאופן היותר עתיק ופשוט הוא ע"י התאבקות באין עוד כלי מלחמה לשום צד. הצעד הראשון לנצחון הוא הפלת המנוצח כנהוג ע"י המעדת מותניו הבא ע"י הכאה או דחיקה אכזרית בכף הירך המחלשת את כח הגיד המחזיק את הגוף על עמדו. וזה החזיון נראה ליעקב, הצד החמרי הדוגל בזרוע וחרב התראה בהתגלמות היותר ערומה שלא יוכל המסוה של הדר החרב המרוטה לחפות עליה, כי האמת רואה גם את כל המלחמות התרבותיות בצורת התאבקות פשוטה ופראית. ומלחמת האדם באדם ואדם בחי הכל

הוא משפט אחד, ע"כ איסור אכילת גיד הנשה יחל את קו המשפט ההולך ומקיף אח"כ את כל הזרעונים של משפטי בע"ח, ואת השלשלת של ההרמה האנושית והחיות בכלל, לבא עד מדת השלום החיה והעליונה ברוח אלהים, ומתפלשת ע"י המוסריות דרך מעברות רוח האמונה עד הנטיה הלאומית החזקה והבצורה הצויכה אימוץ וטהרה עד היום הזה.

השמיטה והיובל, שמירת החופש, השווית הרכוש במדה האפשרית, הרמת הערך הרוחני של האדם יותר מכל קניניו החיצוניים ע"י חיבור של קדושת השנה עם המעטת זרם הרכוש הפרטי, כשמיטה בתכונה עוברת, בהשמטת חובות ופירות הארץ, וביובל בתכונה קבועה של השבת הקרקעות לבעליהם.

חקי התרומות והמעשרות לשמירת המקדש, רוח אלהי שפוך עליהם בצירוף הלאומי שהמרכז הרוחני לאומה הוא מקור חייה, בחיבור המוסריות של הכרת ערך עבודה רוחנית שהכהנים והלויים מיוחדים לה, והגברת הצירור הקיים של סדר ההתנחלות הראשונה בארץ, באופן שלא תשתנה צורת האומה בשום קו ושרטוט יסודי, והיתה עדתו כקדם.

התפילין פועלים השפעה זכרונית וממשית בפועל, באור האלהי של הכרת גדולת האמת המאיר את כל המחשכים, של ד' אחד, והכרת אחריות המעשים והתקומה הלאומית התלויה בארץ ע"י ההדרכה המיוחדת לה שבוהיה אם שמוע, התחלת מטע האומה בקודש וגדולת יתוסה לכוונות הלאום בוהיה כי יביאך, כולם הם דברים הפועלים בהחלט את פעלם לטובה, המתקבצים באוצר האומה ע"י הנאמנים לבריתה, השומרים באהבת אמת את כל סגלותיה, למען תחיתה וכבודה וצפית ישועתה.

הציצית. בראשית התעלות האדם מן החי ע"י הבגד יזכר כי תוכות כלליות תטיל עליו התעלותו, תוכות המרימות אותו עד החוג השמימי העליון, להיות שוה ביושרו ליושר האלהי, ע"י התכלת הדומה ליס, לרקיע ולכסא הכבוד בחזיון הנבואה. וההצטיינות הלאומית המתלבטת בבגדים ברוכ¹ לא תביא לידי שכחת התכונה האלהית השרויה בקרבה, שזאת היא תכלית יציאת מצרים. הלאומיות מובלטת בלבן בצבע הכנף, והאלהית בתכלת, הגון השמימי.

ההדר הטבעי המתאים עם היופי הרוחני לא יוכל להיות מצטייר כ"א ע"פ האופי הראוי לאומה בהנשאה למעמדה הרוחני היותר גבוה ונשא. ועל כן להסמך כי מצד התביעה האסתתית הכוללת והמתפרטת בקרבנו היה הדר פנינו מתגלה ע"י מניעת השחתה לפאת הזקן ומניעת הקפה לפאת הראש ע"כ תמשיך המניעה הזאת עלינו בהשמרה את אותו היופי הטבעי המתאים לרוחנו והמתאגד יפה עם כל הקנינים המיוחדים המצטבעים אפילו בהיותם כלליים בצבענו המיוחד, וממילא מכשירים

הם את הנפשות לחבה הלאומית המביאה חבת הארץ והתורה ותמדת הדעות והתכונות המיוחדות והשימוש בהם בצורה של חיים.

איסור טומאת כהן למתים, להשריש את החיבור של הרוחניות והקדושה עם החיים עד אותה המדה שכל מה שיש לאדם יותר חלק בקדושה הוא יותר מסור אל החיים ועניניהם. וזה בונה אומץ לאומי כללי, שע"י חיבורו אל כלל האומה של היחיד² מוצא האדם גם את חיי העולם הזה לחיי נצח, והוא בא ע"י זה לעומק המחשבה שחיי הנצח העצמיים גם הם יש להם יסוד במציאות אושר האומה והפרחתה, וזה מיוחד לישראל ביותר בהיות מקור האומה מקור ג"כ לצדק עולם³ שהוא חמדת מלכות שמים בעולם, ד' ימלוך לעולם ועד. אם לא היה איסור טומאה לכהנים אז היה הענין הרוחני כפי ציור ההמון ממשיך את הכהנים הרבה אל המתים וקבריהם עד שהיו מתרחקים לגמרי מהחיים, והיו משפיעים בהרגשתם על העולם, והיתה הרוחניות מתפרדת מהמציאות החברתית לגמרי, ולא היה תיקון כלל למחלת העולם, כדבר אשר אירע בעמים אחרים, והנכריות אל החיים גורמת שהחיים עצמם יורדים בהרוחניות ומתגשמים ביותר, והם נעשים חטיבה בפני עצמה שאין לאור הרוחני בה שום אחיזה והרוחניות נעשית דבר בפ"ע ש"ל ענין עם אנשים מיוחדים וזמנים מיוחדים ולא יותר. לא כאלה חלק יעקב, מגמתנו היא לקדש את החיים ואת העולם כולו, ע"ח חייבים הכהנים להיות נפרשים מהמתים כדי להטות את הצד הרוחני אל החיים ועניניהם.

כלאי הכרם. היין צריך שתהי' לו תעודה אידיאלית לשמח את הלב להיות פתוח לכל דבר טוב ומועיל לחכמה ולגבורה וליושר, ע"כ צריך שיושרש שישמר פרי הגפן בריחו וטעמו שלא יתקלקל ע"י כלאים היונקים את לשדו ומפחיתים את ערכו, לכל יהי' מציאות היין יורד לדבר שאין בו כל ריח קדושה ואידיאליות שאז יהפך לרועץ, תחת אשר הוא עומד לשמח אלהים ואנשים.

2. כפה"נ צ"ל: שע"י חיבורו של היחיד אל כלל האומה.

3. כפה"נ צ"ל: מקור לצדק עולם ג"כ.

*

במקום האמת והישר האמיתי אין קץ לחמדת היופי וגדלה, אמנם במקום שהאמת כה צריך היופי להיות מוגדר שלא להמשך אחרי הרבה, כי אוי למי שנמשך אחר יופי עיניו נגד השכל והישר האמיתי.

ע"כ בתור תולדה לע"ז הוזהרנו מעשיית פסל דאדם ביחוד, להגביל היופי. אמנם להורות שבמקום הצדק האמיתי אין שום כיעור בעולם נמצא, כי אמיתת המציאות היא הוד והדר, ע"כ ביהמ"ק הוא נוי של עולם, וכו הותרו כרובים, ועוד כמעט איש ולויות, בדרך היותר קיצוני של הצטיירות המציאות, מאין יחש למפורסמות כ"א להאמת בעצמה, מפני גבהות השכל והבהקת הצדק שבביהמ"ק, עד שהיו הוגים את השם באותיותיו, להורות על אמיתת ההשגה, ע"כ שמה ימצא היופי בכל הרחבתו.

*

איסור עשיית פסל, צורת האדם, משריש להכיר כי אין צורתו של אדם והשלמתו תלויה במה שהוא נוי שלו החיצון, כ"א צורתו הפנימית, דהיינו שכלו ומוסרו.

*

זמני ההתרוממות של הנפש אינם תמידים והם דומים ללהט החרב המתהפכת כד' הרמב"ם במו"נ, וע"כ ראוי שבעת היותם ישאירו אחריהם רושם לזמן הבא אח"כ, וזהו יסוד הנדרים בכללם, הטובים שבהם, להמשיך כח הקיום המעשי באורח הקבוע של החיים.

אמנם עם ההתרוממות יוכל לפעמים להיות נלווה איזה יסוד זר דמיוני, והחיים עצמם מבררים אח"כ את ערך הסוג שבו, ע"כ צריך מקום להתרת נדרים ע"פ חכם. אמנם לפעמים התכונה שממנה הנדר נובע היא טובה ולא דמיונית אבל אין החיים יכולים להתמיד במעלה זאת מפני שפלותם, על שני אלה הסוגים יתחלקו ההתרות, בפתח על האחרון ובחרטה על הראשון.

*

בעניני ע"ז ומנהגיה ישנם דברים כאלה שהם נובעים מצד הרע והכיעור, שנלווה כח הרשע והדמיון לקלקל יושר הנפש האנושית ואותם רחקה התורה לגמרי, וישנם כאלה שמפני שהיתה ע"ז נהוגה בתחילת ילדות האדם נקבעו עמה מנהגים בנויים ע"פ רגשות טבעיים חזקים שהם קבועים ע"פ הטבע הבריא של הנפש האנושית, והטוב שבהם החזיקה תורה אתרי הבירור והנקיון הגמור מכל סיג וטומאה.

*

כונת תפילין של יד היא להכניס את כל האומות תחת השפעתה של כנס"י ושל התפילין של ראש להכניס את כל השרים תחת השפעת הקב"ה. היא מצטיירת באיכות התוכן הלאומי שבישראל וכל ארחות החיים היחידים והציבוריים בעומק הרגשתם וזיו הדר מוסרם, שהתמצית היותר טהורה ועליונה שבהם היא כלולה ביסוד החיים של הנשמה הישראלית בהוד עשרה, שתופיע בעולם בעת אשר יראו גויים צדקה וכל מלכים כבודה. וכל הערכים הרוחניים של כל מהלכי הנימוסים, התרבויות והדתות שבעולם, כולם במהות הפנימית היותר מזוקקת ועדינה שבתוכיות היש המחיה היותר פנימי שבהם, הם כולם כלולים בהשפעתו של אור תורה שהוא דבר ד' הנתון בפי עמו. והארת ידיעה ברורה זו, בכל מעמקי הכרותיה ובכל בהירות הרגשותיה, הנה תולדה מאירה מאור החי שבעטרת עולמים אשר לישראל, הנותנת להם עז עולמים, הוא פאר התפילין, אשר בתוכן התפילין של יד באה באורח נפשי טבעי וכמוס, ובתפילין של ראש היא כבר באה לידי ראייה והכרה, וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך, אלו תפילין של ראש.

*

בתפילה של יד מרגישים את קדושת ההרגשה הנשמטית בהרגשת קדושת שורש ההרגשה הקדושה העליונה המתפשטת בהוד קדושתה בכל עולמים בשפעת עשרם והדר כבודם, וכולה היא חטיבה אחת מאוחדת בכלי אחד.

אחרית היא ההרגשה, אינה מתחלקת לסוגים עומדים כל אחד בפני עצמו, ממעין אחד הכל יוצא, בהארה אחת הכל מתערב והשורש צריך לאחד אותם, כי אם ינתנו להפרדה יחולקו למחלוקות שאינן מתאחדות. ע"כ אמיצה היא השפעת ההאחדות שבחיי ההרגשה. הרגש העשיר מתאחד הוא בגונו באופן גלוי בפנימיותו. בתפילה של ראש מופיע אור הדעת בהשכלת הנשמה באור הגדול של השכלת הקודש אשר לכל העולמים. האחדות העליונה שוררת בהם בצורה כ"כ פנימית וכבירה עד שמתבררים בחופש בחילוקיהם, מתפשטים בכלים שונים פרטי סוגי הדעת, והקודש מתפצל לארבעת חלקיו בהיכלות מיוחדים, ואור האחדות העשירה בהם מפעם, שופע ונוזל.

וכמה מתוק האור וכמה מחייה את הכל, את כל החיות הגופנית, את כל מערכי הנפשיות, את כל פלגי הרוח, את כל הסתעפויותיה של הנשמה, כשהמאורות המלאים חיים, חיי קודש קדשים מאור חיי העולמים בכל צבאי צבאות, בכל הנשמות, בכל המעשים, בכל גני העדן העליונים והתחתונים, בכל מקורות השירה, התפארת, הנשגבות והתענוגים, בכל הדרת היושר והשעשועים של מרומי שרשי

החכמה והבינה העליונה כצבי פארם, כשהם משיקים זה לזה, כשהם מתחברים זה עם זה בשפעת אור וחיים.

מה יפו ונעמו תענוגי אהבת קודש, מה רמו ונשאו הגיוני יראת כבוד הדר עליון אשר שם ד' נקרא עליהם. מה מאד מתגברת היא הנשמה בהתנערה לעומת אורות כל העולמים השכונים בתוכה, ואין עז אלא תפילין, והתפילין עז הם לישראל שנאמר ד' עז לעמו יתן. נשבע ד' בימינו ובזרוע עזו, בימינו זו תורה ובזרוע עזו אלו תפילין.

וקב"ה מתפאר בשבחייהו דישראל, סגולת הנשמה הישראלית של כנסת ישראל, וממילא גם הנשמה היחידה של כל יחיד ויחיד מישראל שהיא נשאת מאותו מעין החיים עצמו, ממקור שפעת החיים, ממקור כנסת ישראל ששואבת מתמצית כל האורה האלהית כולה, בת היתה לאברהם אבינו ככל שמה, ותמונת ד' יביט תמונת כל בקודש. והמרומים משוררים ומפארים וחדות עולמים משתפכת, ואור תורה שוטף מזהיר מאיר, מרענן ומשמה, למען תהיה תורת ד' בפוך, ואני בד' אעלוזה אגילה באלהי ישעי.

*

העצבון הוא תוכן תחתיתי, למטה מן הנפש שהיא בתכונתה שטה וחפשית ויכולה להיות שמחה בחלקה, אבל העצבון מזהרורית החיים הקלושה שמובלעת היא בתוך הבשר ומתגלה בעצמות הגופניות, בתור הבלאי דגרמי הרי הוא בא. השוקע בעצבון מוריד את עצמו לטומאת מת החמורה, אבי אבות הטומאה, כי לא שאול תודך מות יהללך, לא ישברו יורדי בור אל אמיתך. מדת העצבון בתכונתה עומדת היא להרפא רק ע"י זריחה עליונה של טללי אורות אשר בהם המתים חיים, כי טל אורות טלך.

העצבון הכללי אשר לאומה כולה בגולה לקוח הוא ממנת המות אשר היא קשורה בגולה שהננו כמו חללים שוכבי קבר. אותו זוהר החיים העדיף הקשור עם הגופניות של האומה מלא עצב יאוש ומחשכים הוא, ואין שום מדה יכולה להאירה, את האפליה הגדולה הזאת, כי אם אור תחיה עליונה של צפיית ישועה גדולה ועמוקה הנוקבת כל תהומות וחודרת לכל מעמקים ומתמרת ועולה למרומי שפריים.

ממוצא דבר למדנו שהמהפכים גם את העצבון היסודי, עצבונא דגופא, עצב הבשר, הנמשך ממארת הנחש, בעצב תלדי בנים ובעצבון תאכלנה, הרי הם זוכים לתחית המתים.

התפילין עז הם לישראל, מקדשים אפילו את הגופניות הבשרית, היפך מדת פושעי ישראל בגופן, קרקפתא דלא מנת תפילין ומתוך כך הם מוחקים את היסוד העצבוני, והשמחה המרוממה מתגברת על ידם, חזיה דהוה בדת טובא, א"ל בכל עצב יהיה מותר, א"ל אנא תפילין קא מנתנא.

באור תחית המתים סרה הקנאה מיסודה. לעתיד לבא נאמר ונתתי לכם לב בשר, לב בוסר בתלקו של חבירו, מתברר אז הגורל המוחלט של כל יחיד, ורואה הוא את אושרו במילואו במנת כוסו.

מי שבא עד הרום הזה שאור תחית המתים יתנוצץ עליו במילוי כבר סרה מדת הקנאה ממנו מיסודה, ואין עצמותיו מרקיבים, מאתר שסיבת הרקבון שהיא עצבונא דגופא, הבלי דגרמי וקטנות הנחשית בטלה ממנו, ורואה עולמו בחייו, ולבו שמח בכל עמלו, הרי הוא טוב עין במלא המדה.

והזרחת אור תחית האומה ע"י שפעת קודש רזי תורה, אור התפילין, יסיר את עצבונה וקנאתה, אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצור את אפרים, והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וחייתם.

ותוכני הקטנות שהם יסוד העצבון, אופי הבלי דגרמא שעומדים בתחתית השדרות של החיים למטה ממדריגת הנפש, הם נמצאים בכל דבר והגיון לפי ערכו, בכל פעולה ושאיפה לפי ערכה, בכל חכמה ובכל פנים של תורה, של דעת ד' ושל דעת העולם והחיים, ושל חיי המוסר והצדק, של חיי היושר והעבודה לפי ערכם, ובכל מציאות עולמי ונשמתי, בכל כח ומפעל, בכל מלא עולמים לפי ערכם, בכל העלילות הנעשות בעולם, בכל המסיבות, בכל התולדות וסיבוכיהם, בכל מאורעות העולם ובכל סדרי הישות כולה.

יש דברים גדולים וקטנים בעצמיותם כשהם נערכים כלפי הכללות הנם נערכים בגדלות ובקטנות, וישנם דברים מוקטנים שהם בעצמיותם מהתוכן של הענינים הגדולים והם הם תוכני הקטנות הטיפוסי, שהקימוצים, הצימצומים, צרות הלב, הלחץ הרעיון וכל אותם המומין שנמצאים מתכונת העצבון הגופני נמצאים בהם לפי ערכם, כי הכל נדון בערכו. ויש מן קטנות כזו שאלמלא היו אותם שעומדים במדריגה פחותה מזה באים אליו היו מתמלאים נהרה, ואצל אותם שצריכים לדרוך הדרכות עליונות בפעולות פוריות כלליות והשגות עדינות עליונות הרי הם אצלם מלאים תוכן של קטנות שכל הלחץ הדינים והצמצומים, הקדריות והערפלים מורכבים בהם. כל מדות הקטנות בהיותם מחוברים לתכונות הגדלות הרי הם חיים מאירים, ואין הזהירות מהן נחוצה כ"א בנתיקה מהיסוד של הגודל, כי שם ד' אקרא הבו גודל לאלהינו.

*

האמונה המצורפת עם ההכרה הפנימית היא הרצויה והמביאה אל הטוב, היא כבאה לחזק את היצור ונובעת מחוזק כח החיים המלאים באמת. והפכה היא האילת המתאמרת בחכמה שתולדה הריסה ורעה, ומתדמה ג"כ לדבר שכלי, ותכליתה היא חיזוק כחות הרעות באמת, והנם מובילים לתכלית שהוא באמת מוטעה ומדומה. אבל האמונה מבלי דעת מה שהוא כנגדה אינה מכלל הקבלתה כלל, שהרשעה המשולחת בלא השפעה איננה מביאה תכלית דמיוני. אבל האמונה הטובה בכל אופן מביאה טוב שבאה עכ"פ מהכשר טבעי בנפש להיות מטרה למוסר ודרך טובה.

ע"כ מצה שהיא נהמא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא צריכה להיות מה' מיני דגן, שאין התינוק יודע לקרא אבא ואימא עד שיטעום מהם. אמנם גם יוסיף עי"ז מכאוב מפני החסרון שבכח הדמיון לקלקל הדברים ע"י העקמת השכל, ע"כ הם באים לידי חימוץ, שהם ג"כ בכלל לחם אלא שהוא לחם חמץ, בלתי מוביל לאותה התכלית שטבע הטהור של האנוש יתבנה עליו כ"א מכולכל עם שינויים שעכרוהו אח"כ. אבל מה שהוא חוץ לה' מיני דגן אינם באים לידי חימוץ אלא לידי סרחון, שההיפוך מהאמונה הבלתי שכלית איננה דבר מסודר כלל, ולא אמונה כזאת היא יסוד המבוקש, כ"א דוקא אותה שבהעדר שמירתה תוכל לבא לידי חימוץ, רק אז יתקלס עילאה, בהיות ההכרה משתלמת ע"י המדע המבורר המופיע על הבנת היסודות האמוניים לאמיתתם.

*

כשם שהמחשבה המצטרפת לכתיבת ספר תו"מ מאירה את אור ד' בנפש המקיים את המצוות הללו בצורת קדושת אותיות וקליטה שכלית עליונה, כן המחשבה של שמירת המצה, וביחוד מצת המצה, מופיעה אור קודש חיוני בצורה של הויה חיותית המקלטת אור אלהי. קדושת טבע אמונה טהורה, ההולכת בדרך ישרה דרך כל מערכות הדורות, מאותו האור הגדול שהופיע באותה השעה שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם.

*

ד' מינים וסוכה. ד' מינים הם התאגדות הכלל, והיינו הכנת החומר של כנסת ישראל כדי שתחול עליהם הצורה העליונה, שאז החלקים נכרים בפני עצמם גם כן, אלא שהם מאוגדים, וע"כ הוא דבר של שעה. אבל הסוכה שחל עליה שם שמים היא צורת הכלל, שאין כל חלק בפני עצמו תופס מקום כלל.

*

---מה שהוא נוהג במילואו גם בזמן הזה הוא דין כלאים והוא לפעמים נוגע למצב הקרקע אבל אין בו שום הכבדה שתפריע את התרחבות הישוב והעבודה האכרית. ולעומת זה מנעמת היא השמירה הקדושה של המצה הזאת את עבודת ארץ הקדש במה שמזכרת עי"ז את חבתה וקדושתה ומקשרת ע"י כן בחבה נצחית אליה את האכר הישראלי העובד אותה, שמוצא בעבודתה לא רק טעם פשוט של עבודת קרקע המגשמת לפעמים את עובדיה ומרחקת ממנו כל רוח של אצילות, כ"א הוא מרגיש בה ג"כ טעם קדושה וחיבה רוחנית עליונה המרחבת את הנפש כשם שהיא מבראת את הגוף ומביאה את המחיה והכלכלה. כשם שארץ ישראל היא הארץ אשר בחיבורה עם ישראל היושב עליה ימצא המקום המיוחד בכל העולם כולו שהדיעות

היותר טהורות ובריאות והמעשים הטובים והמדות הטובות המסתעפים מהם ילכו ע"פ עצם טהרת טבעם הבריא והנאור המרום מכל טשטוש של הרכבה מלאכותית של יצר לב האדם המנוגע במחלת הדמיון המורכב בעירוביאי של מחשכים, עד אשר לקץ הימים כשתתעורר התבל לבקש מחשבות בריאות פשוטות ושלמות, ומעשים טובים ובריאים היונקים מהם בדרך ישרה תמצא את חפצה באור ד' אשר יזרח מציון, כן תמצא ג"כ את פועל ד', את הטבע בשלמותו, בעצם בריאתו ורעננותו, הנטיעות והזרעים בלתי מושחתים ע"י הרכבות מלאכותיות של התחכמות האדם אשר נטל ע"י זה מהטבע את הודו ועז חייו הבריאים.

שמירת הטבע בטהרתו בארץ ישראל בתור אוצר החיים האלהיים הבריאים בארץ הקדש מתבארת ממצות כלאים, את חקותי תשמרו ושדך לא תזרע כלאים. כמה נכון הוא לתת רשות להמלאכה לפאר את הטבע, לעבדה ולשמרה, ועד כמה הוא הגבול שלא יעבור עליו האדם כדי שלא יקלקל בהתעמרו בטבע את שלמות השפעתו הרעננה, מתמצית משקל זה מסתעפים פרטי הלכות כלאים.

(ממכתב ע"ד מצוות התלויות בארץ).

*

טעם איסור שעטנז, שסגולת הפשתן שיש בה נפש הצומחת בשפע רב, וכשאדם מלוכש בפשתן הנפש הצומחת שולטת בו הרבה, ויש בזה מעלה, אע"פ שהנפש הצומחת אין בה השכל מ"מ היא תקיפה בפעולותיה וכשהשכל בא עלי' הוא מטה אותה לכל חפצו, ע"כ כתבו המקובלים סגולות בלבישת פשתן. אמנם הצמר יש בו כח נפש הבהמית בשפע רב, וכשהאדם לובשו מתגברת בו נפש הבהמית, מ"מ כשהיא עומדת בעצמה שכל האדם שולט עלי' להטותה לחפצו. וג"כ כשהנפש הבהמית ונפש הצומחת שניהם שולטים באדם אבל הם בפירוד ולא התאחדו לכח אחד עדיין יש ביד האדם להטותם לכל חפצו, אבל אם יתחברו יחד ב' הכוחות הללו בצמר ובפשתים, מתחזקים מאד ב' הכוחות הללו, והנפש הצומחת נעשית טפילה ומרכבה לנפש הבהמית ולא יוכל שכל האדם לעמוד בפני תקפם, ויטו כל דרכיו לנפש הבהמית. ע"כ אמרו חז"ל שהוא נלוז ומליז עליו אביו שבשמים.

רק ע"י קדושת העבודה או קדושת ציצית, הקדושה העליונה תקיפה ומהפכת תוקף ב' הכוחות לטוב, ואז הוא משובח מאד כי אתהפך חשוכא לנהורא, והכוחות החזקים בפעולתם יעשו שמיים לשכל הקודש.

וכה"ג לולא חטא אדה"ר הי' הנחש שמש גדול, אלא אחר החטא שנחלש השכל א"א להשתמש בו כלל כי ימשך אחריו ח"ו.

ע"כ בא האבנט מכלאים כי מקום החגור מחבר משכן נפש הצומחת לנפש הבהמית שגם היא בחלל הלב השמאלי, ועליהם תחול הקדושה ומהם יוקח לעבדים לשם ד'. וע"י באדיר במרום להגה"ת רמ"ח לוצאטו מה שביאר בסוד צמר ופשתים.

*

כללות מצות ערלה בא"י ביחוד היא להשריש שהנטיעות והבנין שהיא לפיתוח המותרות כפירות אמנם ראויים הם לאדם אבל רק בהיותו מעלה את החיים למעלה הגונה עד שתהי' הקדושה ראויה אליו בעצם, וזה יהי' בהיותו שלש שנים מתעסק בהמשך הזמן בהטבת מחשבותיו על תעודת החיים, ויטבע אצלו שההשתקעות בחיי החושים כשאינם נובעים מעומק נטיה לאצילות ויושר אלהי שאינם כלל ראויים לשמש. ובפרט יש כאן ג' מעלות, יציאה מגדר בהמי, אח"כ התרוממות מגדר סתם נטיות מדות האנושיות ע"פ טבעם הזר לרעה, אח"כ המדות הישראליות בטהרתם, ואח"כ יוכל לאכול פרי קודש הלולים לד', ואח"כ הוכשר להיות ג"כ נהנה בהרחבה בעניני רשות, שלא יטעוהו הרחבת הדרכים של החיים מתעודתם הישרה.

*

יסוד הנסתר של איסור ערלה הוא, שהכח המתגלה בצמיחה של האילן בשנותיו הראשונות הוא מוכן להשפיל את הנפש המאירה באור החיים הרוחניים העדינים, וכשמתחברת לזה הנטיה הבולמוסית של הנאת החיך ביחוד, המוטבעת עמוק ע"י עסקנות קבועה, לעסוק בנטיעה בדברים שאין המחיה ההכרחית דורשת, כמו פירות בכלל, שהם מסוג המותרות, יחד הם מטמטמים מאד את הלב המרגיש ואת המח החושב, המעלים את האדם לשלמות יצירתו, להיות עלול להרגיש עדינות ולחשב גדולות ואמיתיות.

המותרות מוצאות את תפקידן בחיי הכלל. ע"כ מתאגר הכלל ע"י הנטיעה במרכזו הרוחני, בהיות פרי קודש הלולים לד' בשנה הרביעית. התעלות הנשמה הכללית של האומה, והוספת כחה ע"י ההתעלות הרוחנית של יחידיה, מוסיפה בקרבה כח הפועל בכח ממשי בפועל גמור גם על יכול הארץ, להוסיף לכם את תבואתו.

האחדות הזאת בין היחידים להכלל, וכיין הרוח של האומה לטבע הארץ, הוא דבר מיוחד לתכונתם של ישראל, שנוצרו בצורה כזאת שרוח האלהי והלאומי, המוסרי והאמוני, ואפילו הטבעי הפרטי של כל יחיד, ותכונת הארץ מראשית כוננותה, הכל הוא חטיבה אחת שלא יתפרדו לעד. ואף אם יתרחקו החלקים הללו ויתפרדו זה מזה, יהיה פירוד של שעה, אבל מונח בכל אחד מהם כח מושך המחברו אל הכל. וסוף שישוב הכל לאיתן המערכה המורכבת הרכבה תאומית, המצומצמת מכל אלה יחד, באופן אחדותי הפועל ומתפעל.

זרם הכח מוצא את תעודתו בתור תכלית, לכל גלגוליו, כשהוא בא באדם שהכשיר כבר את כחו ע"פ חפץ מבוסס בבסיס של אור שכל טוב, הרגשה עדינה ויושר שלם. אבל לא בכל מה שהכח זורם עלול הוא שיבא לתן את תפקידו כשיבא אל חוג האדם ע"י אכילה והנאה, לפעמים הכח החבוי בתוך האוכל הוא כ"כ מלא

ערפל, עד שיאפיל את זוהר החיים גם באדם היותר מפותח. זהו סוד איסור המאכלות וההנאות, כל אחד לפי דרגתו.

*

תוכן מצות ביכורים ומה שאומר אל הכהן הגדתי היום לד' אלקיך, מיתסו לו. נראה שיש מעלת טהרה וקדושה, וההבדל ביניהם, הטהרה מכוונת לעשות כל עניינים גשמיים בדרך הכנה לקדושה, אבל עוד אינם מקודשים בעצמם אלא שהם דרך הכרת, אבל קדושה היא מעלה יותר גדולה, שגם כל עניינים גשמיים הם מקודשים ממש. וישראל עומדים להיות מתעלים למדה זו שיהיו כל המעשים הגשמיים מקודשים לד'. וזו היא מדרגת יעקב, וע"ז נאמר והקדישו את קדוש יעקב, שיהיו כל הדברים הגשמיים מקודשים ממש לד'.

והנה כתיב ממלכת כהנים וגוי קדוש, הרי מדת הקדושה היא מיוחסת לכהנים. ומה היא קדושתם שהמעשים הגשמיים עצמם יתקדשו, ולא שיהיו רק בדרך הכרח והכנה. ולתכלית זו היא הבאת בכורים להעלות על ידם כל הפעולות הגשמיות, שיהיו בעצמם מקודשות לשמים. ע"כ אמר הגדתי היום לה' אלקיך, פי' במדת העבודה שהכהן שהוא בבחינת הקדושה עובד בה.

ותוכן בזה התנגדות לבן אל קדושת ישראל והתנגדות מצרים להם, כי לבן עיקרו היה נגד יעקב, שמדת יעקב היתה לעשות כל הדברים הגשמיים קודש מצד עצמם, והוא הי' בכח טומאה שלו מתנגד לזה. ע"כ היתה התנגדותו התנגדות כוללת לעקור את הכל. אבל אח"כ במצרים הי' כדי לקנות תחילה, בכלל ישראל אל [את] מעלת הטהרה, שתהי' כל הגשמיות לכה"פ הכנה לקדושה. וזו היתה התנגדות של פרעה. והנה כשמתנגדים אל ההכנה, שלא תהי' הגשמיות הכנה, די להסיר את התכלית וממילא אין לההכנה ע"מ לחול. והנה נשי במאי זכיינן, באקרויי בנייהו כו', בבחינת ההכנה, ע"כ גזר על הזכרים וממילא אין לההכנה על מה לחול. אבל לבן שהתנגד להמעלה היותר גדולה שאז הכל בבחינת תכלית, היתה כוונתו לעקור את הכל.

והנה צריך לקנות מעלת הקדושה, אבל להכנה צריך מעלת הטהרה, ע"כ אומר בהבאת הביכורים שהתכלית היא לפני ד' אלוקיך, פי' לבוא למדריגת הקדושה, אבל כדי לזכות לה צריך לטהרה, ומבאר איך שהשי"ת השכיל להקנות אותנו בב' המעלות, והיינו ההתנגדות מצד ארמי אל הקדושה, ומצד המצרים אל הטהרה. ועתה הנה הבאתי, לזכות לטהרה, והנחתו, כדי לזכות לקדושה, והשתחווית כו' לקבל ההשפעה כנ"ל.

*

סוד הקרבנות הוא ממש העלאת נפש הבהמית שבבהמה, שע"י קיום האומה וקביעותה הרוחנית והמעשית מתהווה תכונה נשמית אצלה במקום מרכזה, וכשמעלים ומקריבים בהמה וכל מיני קרבן, הכשרים מעלים את הכחות הללו

להוסיף כח באוצר האומה בכחה לאלהים, ומתעלה רוחניותה וגשמיותה, וע"י כן העולם כולו מתברך, מפני שכנסת ישראל היא המרכז העולמי הכללי. וכל געגועינו לקרבנות בבנין המקדש הוא ממש לשכלל את האומה והעולם בכחות חדשים, אמיצים מאד, וזה אי אפשר כי אם ע"י תיקון העולם בבנין בית המקדש ובבנין האומה בארצה, הקודם לזה בהכרח, באיזה צורה שתהיה ברוחניות ובחומריות.

וכשמסתכלים יפה בסודות התורה הפנימית מתעלים למעלה מההגיונות המצומצמים של ההשערה השכלית האנושית, ואינם חשים לכל מה שהן מגבילות לפי מיעוט הדעה והיכולת שבקרבן, כ"א מתרחבים הרעיונות ברוחב עליון, הרחב פיך ואמלאהו.

*

הרחקת הכהנים מהטומאה ביחוד מטומאת מת, וכן הנזירים והמקדש, הוא כדי להשריש יסוד תורת חיים שהיא צריכה להתפשט על כל החיים, מה שלא עשה כן לכל גוי, ומשפטים דוקא, שהם חוקי חיי החברה, בל ידעום מעומק הבינה האלהית שהיא אצלם מטושטשת וע"כ ישאבו ממקום שפל.

וכן מניעת ידיעת קבורתו של משרע"ה היא ג"כ כדי שלא להשקיע יסוד קיום התורה בניגוד החיים, שיביא הדבר רק לקביעת מקום אחד בחיים לתורה ולא שתכלול את כל החיים.

ומפני שיסוד התורה הוא אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ע"כ היה הכרח לחטא העגל שיעשה רושם נורא מפני שמורה על מעמד האדם בלא עלי, ובלא עלי אין מקום לכל יתרון קדושה בתוך החיים כ"א במה שחוץ לחיים, וביטל כל הפועל הגדול של כנס"י בעולם שהוא להחיות ג"כ את כל החיים, שיהי' הודו על ארץ ושמים.

*

טעם איסור טומאת מתים בכהנים מפני שהם מורי העם ומרוחם נאצלת ההשפעה על הסגנון המוסרי והמוסר שבתורה הוא מיוסד על אהבת החיים, שהרי מצינו אפילו במשה רבינו ע"ה שבקש והתפלל על החיים, והיינו שתשוקות הטבעיות הטהורות הם השלמות מצד עצמם וכן אהבת החיים היא השלמה עצמית באמת, והמוסר שממנו יוצא שנאת החיים יתכן להיות רק בתור רפואה מרה הניתנת לפעמים למחלה רעה שלא תתגבר אבל אין זה היסוד הקבוע שבאורח החיים. ע"כ התיקה תורה את כהני ד' ממעמד המות שלא ישפיע על רוחם הנח יותר לקלוט השפעה רוחנית סגנון הדרכה לשנאת החיים.

ובאמת הדרך לאהבת החיים המלאה היא רק היא תעורר את האדם לאהבת חסד וטוב כדי להיות החיים ממולאים כראוי, והם מעירים את האדם ג"כ להשביע נפשו באור ד' כדי שישפיע עליו חיי עולם באמת.

*

מצות כיסוי הצואה והערוה תלמדנו כי אמנם כל ציורי החיים ראוי להרחיבם אפילו בסיפורים וציורים, להרחיב את הדעת והעונג הרוחני באדם וללמדהו את החיים לכל צדדיהם באופן בולט, אמנם הצדדים המכוערים שבחיים, בין המכוערים מצד הטבע, בין המכוערים מצד המוסר של האדם, אותם צריך לכסות, וכסה קלון ערום, והמרחיבים את הדברים בכל דקדוקי החיים גם באופנים המכוערים הם מסלקים את ההוד האלהי מלבבות רואיהם וקוראיהם, ועוברים על האזהרה הרבתי והי' מתניך קדוש ולא יראה בכך ערות דבר.